

POLITIE EN JUSTITIE IN EEN NIEUWE UNIE

Eind 1992, na de totstandkoming van het Unieverdrag (Maastricht 7 februari 1992) en voor de inwerkingtreding ervan (1 november 1993), verscheen een *Panopticon*-themanummer over Europees strafrecht. Intussen zijn ruim 10 jaar verstreken, en is de greep van de Europese Unie (E.U.) op strafrecht, strafrechtelijke samenwerking en aspecten van strafrechtelijk beleid huizenhoog toegenomen. Vooral sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Amsterdam op 1 mei 1999 is de impact van de E.U. op het strafrechtelijk domein écht voelbaar geworden. Naast de traditionele bevoegdheid (sinds Maastricht) om inzake politieke en justitiële samenwerking in strafzaken en met het oog op de bestrijding van (georganiseerde) criminaliteit verdragen te onderhandelen, heeft de Unie met het Verdrag van Amsterdam ook ondubbelzinnig de bevoegdheid gekregen om met het oog op de handhaving en ontwikkeling van een zogenaamde 'ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid' kaderbesluiten en besluiten aan te nemen die de Lidstaten binden. Harmonisering van strafrecht en op wederzijds vertrouwen gebaseerde erkenning van gerechtelijke beslissingen in strafzaken zijn sindsdien de sleutelconcepten geworden van een weinig transparant maar erg ingrijpend Europees wetgevingsproces. Politie en justitie opereren tevens in een meer en meer 'Europese' strafrechtsruimte, die ook op het bredere internationale forum een plaats veroverd. Inmiddels wordt in 2004, met een akkoord over een heuse Europese Grondwet en de uitbreiding van de Unie met 10 nieuwe Lidstaten, alweer een reuzenstap in de Europese integratie gezet. Politie en justitie staan daarmee op de rand van een 'nieuwe' Unie, die zich zowel intern als extern zal moeten bewijzen.

Meer dan tijd dus om, via voorliggend themanummer, op een aantal deel-domeinen een tussentijdse balans op te maken.

De eerste bijdrage (J. VERVAELE) levert het bredere kader. Een heldere analyse van de europeanisering van het strafrecht, van Maastricht tot het ontwerp van Europese Grondwet, laat zien hoe het met de strafrechtelijke dimensie van de Europese integratie is gesteld, en welke uitdagingen zich ter zake aandienen. Een tweede, eveneens horizontale bijdrage (P. DE HERT), brengt de voornaamste trends in kaart die tien jaar Europese politieke en justitiële informatiesamenwerking kenmerken (in het kader van Schengen, Eurodac, Europol, Interpol, Eurojust, gemeenschappelijke onderzoeksteams en een toekomstig Europees strafregister). Aansluitend daarbij peilt een derde stuk (W. BRUGGEMAN), tegen de achtergrond van 5 jaar operationele activiteit van Europol, naar de toekomst van deze Europese politiedienst. Politiediensten in Europa staan echter ook voor nieuwe uitdagingen in andere domeinen dan dat van de klassieke voorkoming en bestrijding van criminaliteit. Met name in de sfeer van migratie en buitengrenzen, zo illustreert een vierde bijdrage (P. ZANDERS), tekent zich stilaan een Europese

Grenspolitie af. De laatste twee bijdragen ten slotte hebben beide te maken met de externe relaties van de E.U. in strafrechtelijke aangelegenheden. De eerste daarvan (F. THOMAS) brengt de weinig gekende inspanningen onder de aandacht die Europa levert ter ondersteuning van het Internationaal Strafgerechtshof, en betreft dus in essentie het buitenlandbeleid van de E.U. t.a.v. de V.N. en de V.S. Ten slotte worden precies de nieuwe bilaterale afspraken tussen de E.U. en de V.S. op het terrein van de politiële en justitiële samenwerking in strafzaken, totstandgekomen in een post-11-septemberklimaat, kritisch geëvalueerd (G. VERMEULEN).

Samen met de auteurs van de diverse artikelen hoop ik dat voorliggend themanummer, zoals dat van voor 10 jaar, een nuttig ankerpunt mag vormen en het debat over de ontwikkeling van het Europees strafrecht en de overhand toenemende europeanisering en internationalisering van de strafrechtsbedeling verder mag aanwakkeren.

Gert VERMEULEN,
11 november 2003